

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA XORIJIY INVESTITSİYALARNING ISTIQBOLI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11403477>

Uzakova Kamola Bexzodovna,

*Samarqand iqtisodiyot va servis institute, Moliya
kafedraasi assistenti*

Xalbekov Kamariddin Abduxalilovich,

*Samarqand viloyat "Issiqlik manbai" DUK, Ishlab
chiqarish bolimi mutaxassisi*

***Annotatsiya.** Xorijiy investitsiyalar har qanday davlat iqtisodiyotining rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ular milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning zarur shartidir, shuningdek, ichki investitsiyalarni rivojlantirishga hissa qo‘shadi, yangi texnologiyalar va zamonaviy boshqaruv usullarini olib keladi. O‘zbekistonda keyingi yillarda milliy iqtisodiyotning ochiqqligini ta‘minlash va uning xalqaro bozorga integratsiyalashuvi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi.*

***Kalit so‘zlar:** investitsiyalar, moliyalashtirish, davlat, xorijiy, rag‘batlantirish, o‘shirish, usul, hamkorlar, oshirish, investorlar.*

Mavzuning dolzarbligi.

Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, investitsion faoliyatni amalga oshirmasdan va rivojlantirmasdan turib, davlat iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlab, oldinga siljishni ta‘minlay olmaydi. Xorijiy kapitalni jalb qilish iqtisodiyoti o‘tish davridagi davlatlar, jumladan O‘zbekiston Respublikasi uchun katta ahamiyatga ega. Gap shundaki, bu mamlakatlar iqtisodiyotini tarkibiy o‘zgartirish va modernizatsiya qilishni moliyalashtirish uchun katta mablag‘ga muhtoj. Kapitalni import qilish orqali qabul qiluvchi mamlakatlar nafaqat qo‘shimcha moliyaviy resurslar, balki ilg‘or texnologiya, ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarishning yangi usullaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022 yil 16 noyabr kuni Ko‘ksaroy qarorgohida bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston Prezidenti huzuridagi Xorijiy investorlar kengashining birinchi yalpi majlisida “O‘zbekistonda biznesingiz muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun barcha choralarni ko‘ramiz”, deb ta‘kidlagan edilar. Davlatimiz rahbari ta‘kidlaganidek, so‘nggi 5 yilda O‘zbekiston iqtisodiyotiga kiritilgan xorijiy investitsiyalar hajmi 10 barobar oshib, qariyb 40 milliard dollarni tashkil etdi. “Biz kelgusi 10 yil ichida yalpi

ichki mahsulotni ikki baravar oshirishni maqsad qilganmiz. Buning uchun bizda iroda va imkoniyat yetarli”, - deb aytdilar.

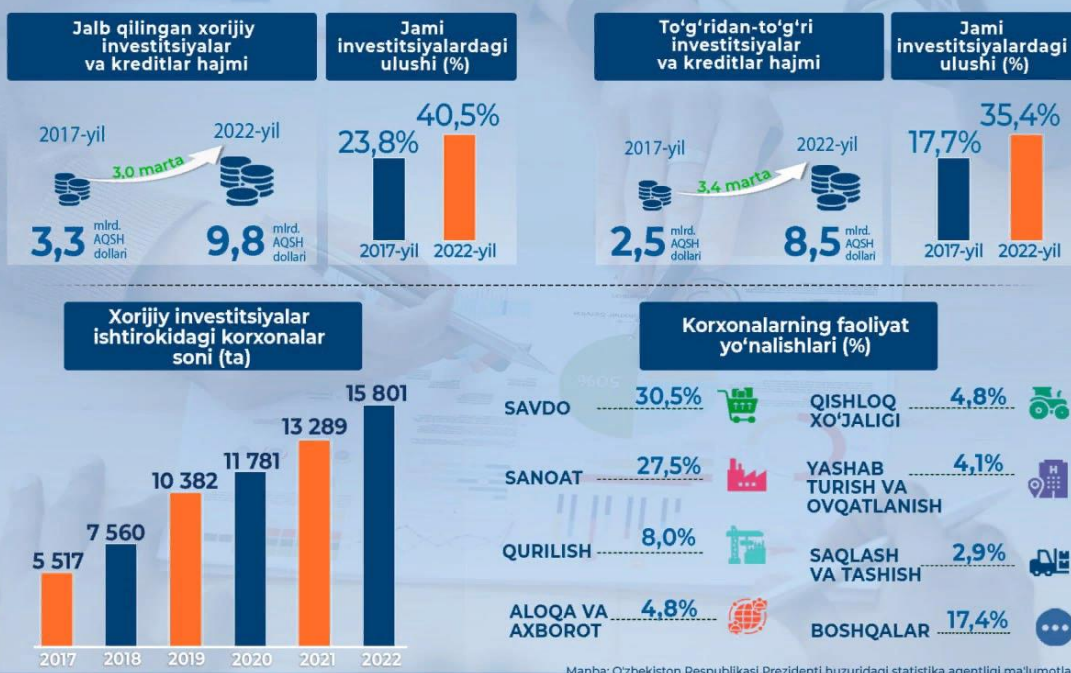
Mavzuga oid mavjud muammolar.

2021 yilda O‘zbekistonga 8,6 milliard dollar to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar jalb qilingan. 2021 yilda umumiy qiymati qariyb 5,9 milliard dollarlik 318 ta yirik investitsiya loyihasi amalga oshirildi. 2022 yil 5 yanvar kuni O‘zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o‘rinbosari – Investitsiyalar va tashqi savdo vaziri boshchiligida yig‘ilish bo‘lib o‘tdi. 2021 yilda “Investitsiya va tashqi savdo faoliyati” yakunlari, hamda 2022 yilda “Investitsiyalarni yanada rag‘batlantirish va eksport hajmini oshirish chora-tadbirlari” muhokamasiga bag‘ishlangan gibril formatda bo‘lib o‘tdi. Mazkur loyihalarni amalga oshirish orqali jami 275 mingdan ortiq yangi ish o‘rni yaratildi. Investitsiyalarni jalb etishni rag‘batlantirish va investitsiya loyihalari tashabbuskorlarini amaliy qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ish mexanizmlarini takomillashtirish, shuningdek, mas‘ul rahbar va xodimlarga yuklatilgan holda ularni amalga oshirish bo‘yicha doimiy faoliyat yurituvchi loyihalar monitoringi dasturiy ta‘minoti tizimini yo‘lga qo‘yish bo‘yicha ko‘rsatmalar berildi. 2021 yilda O‘zbekistonning to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2,10 milliard dollarni tashkil etdi, bu 2020 yilga nisbatan 21,41 foizga ko‘pdir.

2022 yilga kelib, mamlakat iqtisodiyotiga investitsiya kiritgan mamlakatlar soni 50 dan ortdi. Ularning orasida Rossiya, Xitoy, Turkiya, Germaniya, Janubiy Koreya kabi mamlakatlar yetakchilik qilmoqda.

Mamlakatga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017 yilda 3,3 milliard dollarni tashkil etgan bo‘lsa, 2022 yil yakunida ushbu ko‘rsatkich uch barobar ortib, 9,8 milliard dollarga yetdi.

Buning natijasida xorijiy investitsiyalar va kreditlarning jami investitsiyalardagi ulushi 23,8 foizdan 40,5 foizgacha ortdi.

Muammoni hal qilish usullari.

2020 yilda O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 1,73 milliard dollarni tashkil etdi, bu 2019 yilga nisbatan 25,39 foizga kam. 2019 yilda O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 2,32 milliard dollarni tashkil etdi, bu 2018 yilga nisbatan 27,82 foizga ko'pdir. 2018 yilda O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 0,62 milliard dollarni tashkil etdi, bu 2017 yilga nisbatan 65,26 foizga kam. O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TDI) 2022 yil sentabr oyida mamlakat nominal YaIMning 3,8 foizini tashkil etdi, bu o'tgan chorakdagi 2,9 foizga o'sdi.

Shu bilan birga, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017-yilda 2,5 milliard dollarni tashkil etgan bo'lsa, 2022 yilga kelib 3,4 barobar oshib 8,5 milliard dollarga yetdi. Ularning jami investitsiyalardagi ulushi esa 17,7 foizdan 35,4 foizgacha oshdi.

Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar va tashkilotlar soni ham yil sayin ortib bormoqda: 2017 yilda 5,5 mingtani tashkil etgan bo'lsa, 2022 yilga kelib

ularning soni 15,8 mingtaga yetdi. Buning 6,4 mingtasi qo'shma korxonalar, 9,3 mingtasi to'liq xorijiy korxonalar hisoblanadi.

Chet el kapitali ishtirokidagi korxonalarining 30,5 foizi savdo, 27,5 foizi sanoat, 8 foizi qurilish, 4,8 foizi qishloq xo'jaligi, 4,1 foizi yashab turish va ovqatlanish muassasalari, 2,9 foizi saqlash va tashish, 4,8 foizi aloqa va axborot yo'nalishlarida, 17,4 foizi boshqa sohalarda faoliyat yuritmoqda.

Mamlakatda 2023 yilda umumiy qiymati 17,34 milliard AQSH dollari bo'lgan loyihalarni amalga oshirish rejalashtirilgan, bunda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 7,06 milliard AQSH dollarini tashkil etadi. O'zbekiston va boshqa mamlakatlarga kiritilayotgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar ishlab chiqarish ob'yektlariga xorijiy mulkchilikni aks ettiradi. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar sifatida tasniflash uchun xorijiy ulush kompaniya qiymatining kamida 10 foizini tashkil qilishi kerak. Iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy manbalaridan biri xorijiy investitsiyalar bo'lib, u mamlakatimiz iqtisodiyotini modernizatsiya qilish, uning raqobatbardoshligini oshirish va diversifikatsiyalashga xizmat qila oladi.

Ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar

Iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash uchun xorijiy sarmoyadan foydalanish yo'llari. Mamlakatga xorijiy kapitalni jalb qiluvchi qulay investisiya muhitini yaratish. Buning uchun xorijiy investorlarning huquqiy himoyasini ta'minlash, ma'muriy to'siqlar va korrupsiyani kamaytirish, infratuzilma va logistika tizimini yaxshilash, investisiya loyihalariga soliq imtiyozlari va imtiyozlar berish zarur. Shuningdek, xalqaro platformalar va forumlarda O'zbekistonga sarmoya kiritishning afzalliklarini faol targ'ib qilish muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiyotning energetika, transport, uy-joy kommunal xo'jaligi, sog'liqni saqlash, ta'lim kabi strategik tarmoqlariga xorijiy investitsiyalarni jalb etish imkonini beruvchi davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish. Davlat-xususiy sheriklik davlat organlari va xususiy kompaniyalar, jumladan, xorijiy kompaniyalar o'rtasida loyihalarni birgalikda moliyalashtirish va amalga oshirishni nazarda tutadi. Bunday yondashuv

har ikki tomon uchun xavf va xarajatlarni kamaytiradi, shuningdek, taqdim etilayotgan xizmatlar samaradorligi va sifatini oshiradi.

Xulosa.

Xorijiy investitsiyalar bu nafaqat kapital oqimi, balki yangi texnologiyalar, bilim va tajribalarning transferi hamdir. Xorijiy investorlar sanoatimizning raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish, mahsulot va xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Xorijiy sarmoya ham xalqaro hamkorlik, madaniy almashinuv va muloqotni rivojlantirishga xizmat qiladi. Mamlakatimiz xorijiy sarmoyani jalb etish bo'yicha katta imkoniyatlarga ega. Hukumatimiz tadbirkorlik muhitini yaxshilash, mulk huquqini himoya qilish, ma'muriy to'siqlar va korrupsiyani kamaytirishga qaratilgan islohotlarni amalga oshirmoqda. Biz xalqaro iqtisodiy tashkilotlar va integratsiya loyihalarida ham faol ishtirok etamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Zubchenko L. A. – M.: Oyna. Xorijiy investitsiyalar: darslik. Foyda talabalar uchun / – M., 2004. – 144 b.
2. Valdaytsev S.V., Vorobiev P.P., Welby va boshqalar Investitsiyalar: darslik. /.; ostida ed. M.: TK, Prospekt nashriyoti, 2005. – 440 b.
3. Kadochnikov S. M., Kadochnikov S. M., To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar: farovonlik ta'sirining mikroiqtisodiy tahlili. - Sankt-Peterburg: Iqtisodiyot maktabi, 2002. – 267 b.
4. Margolin A.M., Margolin A.M., Investitsiyalar: darslik. /.- M.: nashriyot uyi RAGS, 2006. – 464 b.
5. Rybalkin V.E., Shcherbanin Yu.A., Baldin L.V. va boshq.; Xalqaro iqtisodiy munosabatlar: darslik. universitetlar uchun / - 5-nashr. – M.: UNITIDANA, 2004. – 605 b.
6. O'zbekiston Xorijiy To'g'ridan-to'g'ri Investitsiyalar 1992-2023 | Makrotrendlar
7. <https://stat.uz> O'zbekiston Statistika agentligi